TEXNIKUMLARDA NEMIS TILINI ÖQITIŞ JARAYONIDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANIŞNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Boqiyeva Şirin Asliddin qizi

Toşkent turizm va mehmonxona menejmenti texnikumi

nemis tili öqituvçisi

şirinbokiyeva@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada texnikumlarda nemis tilini öqitiş jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanişning pedagogik imkoniyatlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Zamonaviy professional ta'lim tizimida xorijiy tillarni öqitişning dolzarb vazifalari, raqamli ta'lim muhitining öziga xos xususiyatlari hamda sun'iy intellekt vositalarining öquvçilarda kommunikativ kompetensiyani şakllantirişdagi örni yoritiladi. Xususan, nemis tilini kasbiy yönaltirilgan holda öqitişda interaktiv dialoglar, moslaştirilgan öquv topşiriqlari, avtomatlaştirilgan teskari aloqa va virtual muloqot muhitidan foydalaniş imkoniyatlari örganiladi. Ilmiy adabiyotlarni tahlil qiliş va umumlaştiriş asosida texnikum öquvçilarining til tayyorgarligi hamda kasbiy ehtiyojlarini hisobga oluvçi bosqiçli pedagogik model taklif etiladi. Şuningdek, sun'iy intellektdan foydalanişning metodik çeklovlari, axborot xavfsizligi va öqituvçi nazoratining ahamiyati asoslab beriladi.

Kalit sözlar: sun'iy intellekt, nemis tili, professional ta'lim, texnikum, kommunikativ kompetensiya, raqamli pedagogika, kasbiy muloqot, individual ta'lim, interaktiv metodlar.

Аннотация. В статье рассматриваются педагогические возможности применения технологий искусственного интеллекта в процессе преподавания немецкого языка в техникумах. Анализируются современные задачи профессионального образования, особенности цифровой образовательной среды и роль интеллектуальных инструментов в формировании коммуникативной компетенции обучающихся. Особое внимание уделяется использованию

интерактивных диалогов, адаптивных учебных заданий, автоматизированной обратной связи и виртуальных коммуникативных ситуаций при профессионально ориентированном обучении немецкому языку. На основе анализа научной литературы предлагается поэтапная педагогическая модель, учитывающая уровень языковой подготовки и профессиональные потребности студентов техникумов. Рассматриваются также методические ограничения искусственного интеллекта, вопросы информационной безопасности и необходимость педагогического контроля.

Ключевые слова: искусственный интеллект, немецкий язык, профессиональное образование, техникум, коммуникативная компетенция, цифровая педагогика, профессиональное общение, индивидуализированное обучение.

Abstract. This article examines the pedagogical potential of artificial intelligence teçnologies in teaçing German at vocational teçnical colleges. It analyzes current çallenges in vocational language education, the çaracteristics of digital learning environments, and the role of AI-powered tools in developing learners' communicative competence. Particular attention is paid to interactive dialogues, adaptive learning tasks, automated feedback, and simulated professional communication. Based on a theoretical review of relevant academic literature, the article proposes a staged pedagogical model that considers learners' language proficiency and vocational needs. It also discusses methodological limitations, data protection, and the importance of teaçer supervision in AI-supported German language instruction.

Keywords: artificial intelligence, German language, vocational education, teçnical college, communicative competence, digital pedagogy, professional communication, personalized learning.

KIRIŞ. Jahon ta’lim tizimida raqamli texnologiyalarning rivojlanişi xorijiy tillarni öqitiş mazmuni, metodlari va taşkiliy şakllarini qayta körib çiqiş zaruratini yuzaga

keltirmoqda. Ayniqsa, sun’iy intellekt texnologiyalarining ta’lim jarayoniga kirib kelişi öquv materiallarini individuallaştiriş, bilimlarni mustahkamlaş, til könikmalarini rivojlantiriş hamda öquvçilar faoliyatiga tezkor teskari aloqa beriş uçun yangi imkoniyatlarni şakllantirmoqda.

UNESCO tomonidan işlab çiqilgan generativ sun’iy intellektdan ta’lim va tadqiqotlarda foydalanişga oid tavsiyalarda uşbu texnologiyalarni inson manfaatlariga yönaltiriş, pedagogik maqsadlarga muvofiqlaştiriş va ulardan mas’uliyatli foydalaniş zarurligi alohida ta’kidlanadi.[1] Mazkur yondaşuv sun’iy intellektni öqituvçining örnini bosuvçi vosita sifatida emas, balki uning pedagogik faoliyatini qöllab-quvvatlovçi texnologik imkoniyat sifatida baholaşni taqozo etadi.

Professional ta’lim muassasalarida xorijiy tillarni öqitiş umumiy örta ta’limdagi til örgatiş jarayonidan muayyan jihatlari bilan farqlanadi. Texnikum öquvçilari xorijiy tilni nafaqat kundalik muloqot vositasi, balki kelajakdagi kasbiy faoliyatida foydalaniladigan amaliy kompetensiya sifatida özlaştirişi lozim. Xususan, turizm va mehmonxona xizmatlari sohasida nemis tilini biliş xorijiy mehmonlarni kutib oliş, xizmat turlarini tuşuntiriş, bronlaştiriş jarayonlarini taşkil etiş, mijozlarning murojaatlariga javob beriş hamda xizmat körsatiş bilan boğliq vaziyatlarda muloqot olib boriş imkoniyatlarini kengaytiradi.

Şu nuqtayi nazardan, nemis tilini öqitiş jarayonini kasbiy faoliyat bilan uzviy boğlaş muhim metodik vazifalardan biri hisoblanadi. An’anaviy darslarda grammatik qoidalar, luğat birliklari va matnlar bilan işlaş asosiy örin egallagan bölsa, zamonaviy pedagogik yondaşuvlar öquvçini real kommunikativ vaziyatlarning faol iştirokçisiga aylantirişni talab etadi.

Yevropa Kengaşining tillarni örganiş, öqitiş va baholaşga oid umumyevropa kompetensiyalari tizimi - CEFR ham tilni amaliy faoliyat va ijtimoiy muloqot jarayonida

[1] Miao F., Holmes W. Guidance for Generative AI in Education and Research. - Paris: UNESCO, 2023.

qöllaşga alohida e’tibor qaratadi.[2] Uşbu konsepsiya asosida nemis tili maşğulotlarini taşkil etiş öquvçilarning tinglab tuşuniş, gapiriş, öqiş, yoziş va özaro muloqot könikmalarini özaro boğliq holda rivojlantirişga xizmat qiladi.

Biroq texnikumlarda xorijiy tillarni öqitiş jarayonida ayrim metodik muammolar kuzatilişi mumkin. Jumladan, öquvçilarning boşlanğiç til tayyorgarligi turliça bölişi, dars vaqtining çegaralanganligi, har bir öquvçiga individual oğzaki maşq taşkil etiş imkoniyatining yetarli emasligi hamda kasbiy vaziyatlarga mos öquv materiallarini muntazam yangilaş zarurati şular jumlasidandir.

Sun’iy intellekt vositalari mazkur muammolarni qisman bartaraf etişda yordamçi didaktik resurs sifatida qöllanişi mumkin. Masalan, generativ til modellari yordamida öquvçining bilim darajasiga mos dialoglar yaratiş, kasbiy terminlarni tuşuntiriş, grammatik xatolarni tahlil qiliş va turli murakkablikdagi topşiriqlar işlab çiqiş imkoniyati mavjud.

Şu bilan birga, sun’iy intellekt tomonidan taqdim etilgan ma’lumotlarning har doim ham töğri bölmasligi, muloqotning madaniy jihatlarini yetarli aks ettirmasligi va öquvçida tayyor javoblarga ortiqça tayaniş odatini şakllantirişi mumkinligi uşbu texnologiyalardan foydalanişda ehtiyotkor yondaşuvni talab qiladi.

Mazkur maqolaning maqsadi texnikumlarda nemis tilini öqitişda sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanişning pedagogik imkoniyatlarini ilmiy-nazariy jihatdan asoslaş hamda kasbiy kommunikativ kompetensiyani rivojlantirişga yönaltirilgan bosqiçli metodik modelni taklif etişdan iborat. Tadqiqot obyekti texnikumlarda nemis tilini öqitiş jarayoni bölsa, tadqiqot predmeti mazkur jarayonda sun’iy intellekt vositalaridan foydalanişning didaktik va metodik imkoniyatlari hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqot ilmiy-nazariy xususiyatga ega bölib, unda xorijiy tillarni öqitiş metodikasi, raqamli pedagogika va sun’iy intellekt

[2] Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment - Companion Volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020.

texnologiyalarining ta’lim jarayonidagi örniga bağişlangan ilmiy manbalarni tahlil qilişga asoslangan yondaşuv qöllanildi.

Tadqiqot davomida ilmiy adabiyotlarni örganiş, qiyosiy tahlil, pedagogik modellaştiriş, tizimlaştiriş va umumlaştiriş metodlaridan foydalanildi.

Ilmiy adabiyotlarni tahlil qiliş metodidan foydalaniş sun’iy intellektning til örganiş jarayonidagi funksional imkoniyatlarini aniqlaşga xizmat qildi. Qiyosiy tahlil orqali an’anaviy va sun’iy intellekt bilan qöllab-quvvatlangan ta’lim usullarining öziga xos jihatlari nazariy jihatdan soliştirildi.

Pedagogik modellaştiriş metodi asosida texnikum öquvçilarining kasbiy ehtiyojlari, nemis tilini biliş darajasi va kommunikativ vazifalarini hisobga oluvçi bosqiçli öqitiş modeli işlab çiqildi.

Tadqiqot doirasida bevosita pedagogik tajriba-sinov, nazorat va eksperimental guruhlar örtasida ölçov yoki statistik baholaş amalga oşirilmadi. Şu sababli maqolada ilgari surilgan modelning samaradorligi empirik jihatdan isbotlangan natija sifatida emas, balki keyingi amaliy tadqiqotlarda tekşirilişi lozim bölgan ilmiy-metodik taklif sifatida talqin qilinadi.

Sun’iy intellekt va xorijiy tillarni öqitiş örtasidagi munosabat zamonaviy pedagogik tadqiqotlarning muhim yönalişlaridan biriga aylanmoqda. Mazkur masalani örganişda sun’iy intellektning texnik imkoniyatlari bilan bir qatorda uning didaktik vazifalari, öquvçi faolligiga ta’siri va öqituvçi faoliyati bilan uyğunlaşuviga e’tibor qaratiş zarur.

A. Kukulska-Hulme va H. Lee tomonidan olib borilgan tadqiqotda til örganişga yordam beruvçi intellektual assistentlarning imkoniyatlari va çeklovlari tahlil qilingan. Mualliflar suhbatlaşuvçi dasturlar va ovozli yordamçilar öquvçilarga dialog hamda talaffuz maşqlarini bajarişda kömaklaşişi mumkinligini qayd etadilar. Şu bilan birga, bunday

tizimlar ayrim hollarda nutq mazmuni yoki aksentli talaffuzni tögri anglaşda qiyinçiliklarga duç kelişi aniqlangan.[3]

Mazkur ilmiy qaraş texnikumlarda nemis tilini öqitiş uçun muhim ahamiyatga ega. Çunki öquvçilarning xorijiy tilda oğzaki muloqot qiliş tajribasi çeklangan şaroitda virtual suhbatdoş qöşimça maşq muhitini yaratişi mumkin. Biroq uning bergan bahosi va tuzatişlari öqituvçi tomonidan nazorat qilinişi lozim.

R. Godwin-Jones sun'iy intellektga asoslangan suhbat tizimlari, raqamli muhit va zamonaviy kommunikatsiya texnologiyalarining til örganişdagi örnini tahlil qilib, xorijiy til ta'limi tobora köproq multimodal va texnologik vositalar bilan boğlanayotganini körsatadi.[4]

Uşbu yondaşuv tilni faqat yozma matnlar yoki grammatik topşiriqlar orqali emas, balki turli kommunikativ vaziyatlar, ovoz, tasvir va interaktiv faoliyat orqali özlaştiriş zaruratini anglatadi.

Nemis tilini öqitişda bu yondaşuv, masalan, mehmonxona resepsiyasida mijoz bilan suhbatlaşiş, turistik yönalişni tuşuntiriş yoki xizmat yuzasidan murojaatni qabul qiliş kabi vaziyatlarni modellaştirişda qöllanişi mumkin.

Yevropa Kengaşining CEFR tizimi til kompetensiyalarini baholaşda öquvçining aniq kommunikativ vazifalarni bajariş qobiliyatini asosiy mezonlardan biri sifatida belgilaydi.[5] Şunga köra, texnikumlarda nemis tili maşğulotlarini taşkil etişda öquvçining ma'lum

[3] Kukulska-Hulme A., Lee H. Intelligent Assistants in Language Learning: An Analysis of Features and Limitations // CALL for Widening Participation: Short Papers from EUROCALL 2020. - Research-publishing.net, 2020. - P. 172–176. DOI: 10.14705/rpnet.2020.48.1184.

[4] Godwin-Jones R. Emerging Spaces for Language Learning: AI Bots, Ambient Intelligence, and the Metaverse // Language Learning & Technology. - 2023. - Vol. 27, No. 2. - P. 6-27. DOI: 10.64152/10125/73501.

[5] Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment - Companion Volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020.

grammatik qoidani yod olgani bilan çeklanmasdan, uşbu bilimdan kasbiy vaziyatda foydalaniş qobiliyatini ham rivojlantiriş talab etiladi.

Ilmiy adabiyotlar tahlili şuni körsatadiki, sun'iy intellektdan foydalanişning pedagogik ahamiyati texnologiyaning mavjudligi bilangina belgilanmaydi. Uning samarali qöllanişi öquv maqsadlarining aniqligi, topşiriqlarning metodik sifati, öquvçi faoliyatining taşkil etilişi va öqituvçining kasbiy tayyorgarligiga boğliq.

Şu sababli texnikumlarda sun'iy intellekt vositalarini joriy etişda ularni mustaqil öqitiş tizimi sifatida emas, balki mavjud pedagogik jarayonni boyituvçi yordamçi mexanizm sifatida qöllaş maqsadga muvofiq.

Nemis tilini öqitişda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanişning asosiy imkoniyatlaridan biri öquv materiallarini individuallaştirişdir. An'anaviy ta'lim şaroitida bir guruhdagi barça öquvçilarga köpinça umumiy mazmundagi topşiriqlar taqdim etiladi. Biroq öquvçilarning luğat boyligi, grammatik bilimlari, talaffuz könikmalari va nutqiy faolligi bir xil bölmaydi.

Sun'iy intellekt yordamida öqituvçi bir mavzu doirasida turli murakkablik darajasiga ega maşqlarni işlab çiqişi mumkin. Masalan, A1 darajasidagi öquvçi uçun sodda tanişuv dialogi, A2 darajasidagi öquvçi uçun mehmonxonada xonani bronlaştiriş suhbati, B1 darajasidagi öquvçi uçun esa mijozning şikoyatiga javob berişga oid murakkabroq kommunikativ vaziyat yaratilişi mumkin.

Bunday tabaqalaştiriş CEFR tizimining darajalarga asoslangan yondaşuviga mos keladi.[6]

Ikkinçi muhim imkoniyat - öquvçilarning mustaqil maşq bajariş jarayonini qöllab-quvvatlaşdir. Sun'iy intellekt vositalari öquvçiga nemis tilidagi gaplarni qayta tuziş, söz

[6] Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment - Companion Volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020.

birikmalarini kontekstda qöllaş, savollarga javob yoziş va xatolar sababini tuşuntiriş imkonini beradi.

Masalan, öquvçi quyidagi gapni yozişi mumkin:

Iç habe gestern naç Berlin fahren.

Mazkur jumlada Perfekt zamonining grammatik şakli notöğri qöllangan. Töğri variant:

Iç bin gestern naç Berlin gefahren.

Sun’iy intellekt yordamida öquvçiga nafaqat töğri javobni, balki fahren fe’lining harakat ma’nosida qöllanganda Perfekt zamonida sein yordamçi fe’li bilan işlatilişini ham tuşuntiriş mumkin.

Bunda öqituvçining vazifasi öquvçining tayyor javobni köçirib olişiga emas, balki xatoning sababini anglab, öxşaş vaziyatlarda töğri grammatik şakldan mustaqil foydalanişiga erişişdan iborat böladi.

Uçinçi imkoniyat — virtual kommunikativ muhitni şakllantirişdir. Til örganişda öquvçining xato qilişdan çöçişi va real suhbatga kirişişdagi işonçsizligi muayyan tösiq bölişi mumkin. Virtual suhbat vositalari takroriy maşq qiliş va dialoglarni turli variantlarda bajariş uçun qöşimça şaroit yaratadi.

Biroq sun’iy intellekt bilan muloqot haqiqiy insonlar örtasidagi kommunikatsiyaning barça jihatlarini töliq aks ettirmaydi. Ayniqsa, madaniy kontekst, nutqning hissiy ohangi va real ijtimoiy vaziyatlarni tuşuniş öqituvçi hamda guruhdagi jonli muloqot bilan mustahkamlanişi zarur.

Kasbiy yönaltirilgan nemis tili ta’limida sun’iy intellektdan foydalaniş

Professional ta’lim muassasalarida xorijiy tilni öqitiş öquvçining kelajakdagi mutaxassisligi bilan boğlangan taqdirdagina uning amaliy ahamiyati yanada ravşanlaşadi.

Turizm va mehmonxona xizmatlari yönalişida tahsil olayotgan öquvçilar uçun nemis tilini örgatişda mijoz bilan muloqot qiliş, xizmat körsatiş, yönalişlarni tuşuntiriş, telefon orqali suhbatlaşiş va muammoli vaziyatlarni hal qiliş kabi kommunikativ vazifalar muhim hisoblanadi.

Masalan, mehmonxona resepsiyasida quyidagi dialogdan foydalaniş mumkin:

Rezeptionist: Guten Tag! Willkommen in unserem Hotel. Wie kann iç Ihnen helfen?

Gast: Guten Tag! Iç habe ein Zimmer reserviert.

Rezeptionist: Auf welçen Namen haben Sie reserviert?

Gast: Auf den Namen Müller.

Rezeptionist: Vielen Dank. Darf iç bitte Ihren Reisepass sehen?

Gast: Ja, natürliç. Hier bitte.

Rezeptionist: Ihr Zimmer ist im zweiten Stock. Hier ist Ihre Sçlüsselkarte.

Gast: Vielen Dank!

Rezeptionist: Iç wünsçe Ihnen einen angenehmen Aufenthalt!

Uşbu dialog asosida öqituvçi bir neçta didaktik vazifalarni taşkil etişi mumkin. Dastlab öquvçilar suhbatni öqib, yangi sözlarning ma’nosini aniqlaydilar. Keyingi bosqiçda dialogdagi ayrim sözlar almaştiriladi. Söng öquvçilarga mijoz va mehmonxona xodimi rollari taqsimlanib, mustaqil suhbat tuziş topşiriladi.

Sun’iy intellekt vositasi yordamida ayni vaziyatning turli murakkablikdagi variantlarini yaratiş mumkin. Masalan, mijozning bronlaştiriş ma’lumotlari topilmagan, xona hali tayyor bölmagan yoki mehmon qöşimça xizmat söragan vaziyatlar işlab çiqiladi.

Bunday maşqlar öquvçilarning til birliklarini yodlaşdan amaliy qöllaşga ötişiga yordam berişi mumkin.

Sun’iy intellekt yordamida bosqiçli pedagogik model

Ilmiy adabiyotlar tahlili va professional ta’limning öziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda texnikumlarda nemis tilini öqitişda sun’iy intellektdan foydalanişning beş bosqiçli pedagogik modeli taklif etiladi.

Birinçi bosqiç - diagnostik tayyorgarlik.

Mazkur bosqiçda öquvçilarning boşlanğiç til tayyorgarligi, luğat boyligi, grammatik bilimlari va kasbiy muloqot ehtiyojlari aniqlanadi.

Öqituvçi qisqa testlar, yozma topşiriqlar va oğzaki suhbatlar orqali öquvçilarning tayyorgarligini baholaydi. Sun’iy intellekt esa diagnostik topşiriqlarning turli variantlarini tayyorlaşda yordamçi vosita sifatida qöllanadi.

Ikkinçi bosqiç - individual öquv materiallarini şakllantiriş.

Diagnostika natijalariga köra öquvçilarga mos murakkablikdagi maşqlar, dialoglar va matnlar işlab çiqiladi.

Boşlanğiç darajadagi öquvçilar kundalik muloqotga oid sodda gaplar bilan işlasa, yuqoriroq tayyorgarlikka ega öquvçilar kasbiy terminologiya va murakkab kommunikativ vaziyatlarga asoslangan topşiriqlarni bajaradilar.

Uçinçi bosqiç - interaktiv kommunikativ faoliyat.

Bu bosqiçda sun’iy intellekt yordamida yaratilgan kasbiy vaziyatlar asosida dialog, rolli öyin va muammoli topşiriqlar taşkil etiladi.

Masalan, öquvçi nemis tilida mehmonxonaga kelgan xorijiy sayyohni kutib oladi, unga xizmat turlarini tuşuntiradi yoki turistik yönaliş böyiça maslahat beradi.

Törtinçi bosqiç - teskari aloqa va refleksiya.

Öquvçi bajargan topşiriqdagi grammatik, leksik va uslubiy kamçiliklar aniqlanadi.

Sun’iy intellekt dastlabki tahlilni taqdim etişi mumkin, biroq yakuniy pedagogik baholaş öqituvçi tomonidan amalga oşiriladi.

Beşinçi bosqiç - mustahkamlaş va transfer.

Uşbu bosqiçda öquvçilar özlaştirgan bilimlarini yangi kasbiy vaziyatlarda qöllaydilar.

Masalan, dastlab mehmonxonada xonani bronlaştirişni örgangan öquvçi keyingi maşğulotda telefon orqali bronni özgartiriş yoki mijozning murojaatiga javob beriş vazifasini bajaradi.

Taklif etilayotgan modelning öziga xos jihati sun’iy intellektni faqat ma’lumot beruvçi yoki matn yaratuvçi vosita sifatida emas, balki diagnostika, individual topşiriq, kommunikativ maşq, teskari aloqa va mustahkamlaş jarayonlarini birlaştiruvçi yordamçi pedagogik mexanizm sifatida talqin qilişdan iborat.

Mazkur model nazariy tavsiya hisoblanadi. Uning amaliy samaradorligini aniqlaş uçun kelgusida tajriba-sinov işlari olib borilişi talab etiladi.

Sun’iy intellektdan foydalanişning pedagogik çeklovlari

Sun’iy intellekt texnologiyalarining ta’limdagi imkoniyatlarini baholaşda ularning metodik va axloqiy çeklovlarini ham hisobga oliş zarur.

Birinçidan, generativ sun’iy intellekt tizimlari ayrim hollarda grammatik jihatdan notöğri, uslubiy jihatdan noörin yoki vaziyatga mos kelmaydigan javoblar yaratişi mumkin. Nemis tilini öqitişda bunday xatolar öquvçilarning notöğri til birliklarini özlaştirişiga sabab bölişi ehtimoli mavjud.

Ikkinçidan, sun’iy intellektga haddan taşqari tayaniş öquvçilarning mustaqil fikrlaş, gap tuziş va muammoli vaziyatlarda öz bilimlaridan foydalaniş faolligini susaytirişi mumkin. Şu sababli öquv topşiriqlari tayyor javobni olişga emas, balki mustaqil nutqiy faoliyatni rivojlantirişga yönaltirilişi lozim.

Uçinçidan, şaxsiy ma’lumotlarni himoya qiliş masalasi muhim hisoblanadi. UNESCO tavsiyalarida ham generativ sun’iy intellektdan foydalanişda maxfiylik, yoşga moslik va inson nazoratining zarurligi ta’kidlanadi.[7]

Törtinçidan, barça öquvçilarda internet tarmoği yoki zamonaviy qurilmalardan foydalaniş imkoniyati bir xil bölmasligi mumkin. Bu esa sun’iy intellektga asoslangan topşiriqlarni taşkil etişda teng ta’lim imkoniyatlarini hisobga olişni talab qiladi.

Beşinçidan, sun’iy intellekt vositalaridan foydalaniş öqituvçidan raqamli kompetensiya bilan bir qatorda metodik savodxonlikni ham talab etadi. Öqituvçi dastur yaratgan materialni tekşirişi, öquv maqsadiga moslaştirişi va öquvçilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda qöllaşi kerak.

Demak, sun’iy intellektning pedagogik qiymati uning texnologik murakkabligi bilan emas, balki öquv jarayoniga qanday maqsadda va qanday metodik asosda kiritilgani bilan belgilanadi.

Texnikumlarda nemis tilini öqitiş jarayonida sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanişni takomillaştiriş uçun quyidagi yönalişlarga e’tibor qaratiş maqsadga muvofiq.

Avvalo, sun’iy intellekt asosida işlab çiqiladigan topşiriqlar öquvçilarning kasbiy mutaxassisligi bilan boğlanişi zarur. Turizm yönalişida sayyohlik xizmatlari, mehmonxona menejmentida mijozlarni qabul qiliş, umumiy xizmat körsatiş yönalişlarida esa kasbiy muomala madaniyatiga oid vaziyatlardan foydalaniş mumkin.

Ikkinçidan, maşqlar öquvçilarning til biliş darajasiga moslaştirilişi kerak. A1 darajasida qisqa va sodda gaplardan, A2 darajasida kundalik hamda kasbiy suhbatlardan, B1 darajasida esa muammoli kommunikativ vaziyatlardan foydalaniş tavsiya etiladi.

Uçinçidan, sun’iy intellekt tomonidan yaratilgan materiallar öqituvçi tomonidan lingvistik va metodik jihatdan tekşirilişi lozim. Ayniqsa, nemis tilidagi grammatik

[7] Miao F., Holmes W. Guidance for Generative AI in Education and Research. Paris: UNESCO, 2023.

konstruksiyalar, sözlarning uslubiy xususiyatlari va kasbiy terminlarning töğri qöllanişiga e’tibor qaratiş muhim.

Törtinçidan, öquvçilarga sun’iy intellektdan foydalaniş madaniyatini örgatiş zarur. Ular dastur javoblarini tanqidiy baholaş, şubhali ma’lumotlarni tekşiriş va öz fikrini mustaqil şakllantiriş könikmalariga ega bölişlari kerak.

Beşinçidan, sun’iy intellekt vositalari orqali taşkil etilgan maşqlar jonli muloqot, guruhli iş, rolli öyinlar va öqituvçi bilan suhbatlar bilan uyğunlaştirilişi maqsadga muvofiq.

Uşbu tavsiyalar sun’iy intellektdan foydalanişni alohida texnologik maşğulot sifatida emas, balki nemis tili ta’limining umumiy metodik tizimiga integratsiya qilingan faoliyat sifatida taşkil etişga qaratilgan.

Texnikumlarda nemis tilini öqitiş jarayonida sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalaniş professional ta’limning zamonaviy ehtiyojlari bilan boğliq istiqbolli pedagogik yönalişlardan biri hisoblanadi.

Ilmiy-nazariy tahlil asosida sun’iy intellekt vositalari öquv materiallarini individuallaştiriş, kasbiy kommunikativ vaziyatlarni modellaştiriş, mustaqil maşğulotlarni qöllab-quvvatlaş va öquvçilarga tezkor teskari aloqa berişda yordamçi resurs bölişi mumkinligi asoslandi.

Tadqiqot doirasida texnikumlarda nemis tilini öqitişning diagnostika, individual topşiriqlar, interaktiv muloqot, teskari aloqa va mustahkamlaş bosqiçlarini birlaştiruvçi pedagogik model taklif etildi.

Mazkur modelning nazariy ahamiyati nemis tilini öqitiş jarayonida sun’iy intellekt texnologiyalarini kasbiy kommunikativ kompetensiyani rivojlantiriş vazifalari bilan boğlaşidadir.

Şuningdek, sun’iy intellektdan foydalanişda öqituvçi nazorati, axborot xavfsizligi, öquvçilarning mustaqil fikrlaşi va texnologik imkoniyatlardan teng foydalaniş masalalarini hisobga oliş zarurligi aniqlandi.

Xulosa qilib aytganda, sun’iy intellekt texnologiyalari nemis tili öqituvçisining pedagogik faoliyatini töldiruvçi va boyituvçi vosita sifatida qöllanganda metodik jihatdan foydali bölişi mumkin. Biroq uşbu yondaşuvning öquvçilarning til kompetensiyasiga real ta’sirini aniqlaş kelgusidagi empirik tadqiqotlarning vazifasi bölib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Miao F., Holmes W. Guidance for Generative AI in Education and Researç. Paris: UNESCO, 2023.
2. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaçing, Assessment-Companion Volume.Strasbourg: Council of Europe Publişing, 2020. 280 p.
3. Kukulska-Hulme A., Lee H. Intelligent Assistants in Language Learning: An Analysis of Features and Limitations // CALL for Widening Participation: Şort Papers from EUROCALL 2020. 2020.P. 172-176.
4. Godwin-Jones R. Emerging Spaces for Language Learning: AI Bots, Ambient Intelligence, and the Metaverse // Language Learning & Teçnology.- 2023.-Vol. 27, No. 2.P. 6-27.